[2023] 2 एस.सी.आर. 511

योगेश उपाध्याय आणि अन्य .

वि.

अटलांटा लिमिटेड

(हस्तांतरण याचिका (फौजदारी) क्रमांक 526-527 ऑफ 2022)

फेब्रुवारी २१, २०२३

[दिनेश माहेश्वरी आणि संजय कुमार, जे.जे.]

परक्राम्य लिखित कायदा , १८८१ – कलम १३८, १४२(१) – फौजदारी प्रक्रिया संहिता , १९७३ – कलम ४०६ – फौजदारी खटल्यांचे हस्तांतरण –सर्वोच्च न्यायालयाचे अधिकार – निर्णियित: कलम १४२ (१) मधील अनिर्बंध कलम असूनही सीआरपीसीच्या कलम ४०६ अन्वये फौजदारी खटले हस्तांतरित करण्याचा सर्वोच्च न्यायालयाचा अधिकार १३८ अन्वये गुन्ह्यांच्या संदर्भात अबाधित आहे, जर तो न्यायाच्या हेतूसाठी योग्य वाटला तर – सध्याच्या प्रकरणात, प्रतिवादीने दाखल केलेली सहा तक्रार प्रकरणे (नवी दिल्ली येथील द्वारका न्यायालयांसमोर चार आणि नागपूर, महाराष्ट्र येथील न्यायालयांसमोर दोन)

एकाच व्यवहाराशी संबंधित असल्याने, वेगवेगळ्या न्यायालयांद्वारे परस्परविरोधी निष्कर्ष सादर करण्याची शक्यता दूर करण्यासाठी एक सामायिक निर्णय घेणे उचित ठरेल-नागपूर, महाराष्ट्र येथील न्यायालयांसमोर प्रलंबित प्रकरणे नवी दिल्ली येथील द्वारका न्यायालयांमध्ये हस्तांतरित केली जातील-परक्राम्य लिखित (दुरुस्ती) कायदा, 2015- कलम 142(2),आणि 142(A).

परक्राम्य लिखित कायदा , १८८१ – कलम १३८, १४२(१)(अ) – निर्णियित: कलम 142 (2) (अ) हे कलम 138 च्या अंतर्गत गुन्ह्यासाठी कार्यवाही सुरू करण्यासाठी अधिकारक्षेत्र निहित करते, ज्याद्वारे न्यायालयात जेथे धनादेश संकलनासाठी वितरित केला जातो, म्हणजे बँकेच्या शाखेतील खात्याद्वारे जेथे प्राप्तकर्ता किंवा धारक योग्य वेळी खाते ठेवतो-परक्राम्य लिखित (दुरुस्ती) कायदा, 2015.

शब्द आणि वाक्ये- परक्राम्य लिखित कायदा , १८८१ - कलम .142 (2)-'ज्याच्या स्थानिक अधिकारक्षेत्रात असलेल्या न्यायालयाद्वारेच चौकशी केली जाईल आणि खटला चालवला जाईल......'-चर्चा.

हस्तांतरण याचिकांना परवानगी देताना न्यायालयाने असे म्हटलेः

निर्णियित:

1.1 2015 च्या 26 व्या दुरुस्ती कायद्यातील उद्देश आणि कारणांच्या विधानाचा अभ्यास केल्यास हे स्पष्टपणे स्पष्ट होते की, 1881 च्या कायद्यात कलम 142 (2) आणि कलम 142-अ समाविष्ट करणे हा दशरथ रूपसिंह राठोड प्रकरणातील या न्यायालयाच्या निकालाचा थेट परिणाम होता. .म्हणून, वाक्यांशाचा वापरः ' ज्याच्या स्थानिक अधिकारक्षेत्रात असेल त्या न्यायालयाद्वारेच चौकशी केली जाईल आणि खटला चालवला जाईल. '1881 च्या कायद्याच्या कलम 142 (2) मध्ये दशरथ रूपसिंह राठोडमध्ये नमूद केलेल्या गुणोत्तराला संदर्भ दिला आहे, उलटपक्षी, ज्याद्वारे 1881 च्या कायद्याच्या कलम 138 अंतर्गत एखाद्या गुन्ह्याचा खटला चालवण्याचे प्रादेशिक अधिकारक्षेत्र, ज्या बँकेवर धनादेश काढला आहे त्या अधिकारक्षेत्र असलेल्या न्यायालयात निहित आहे, तक्रारदाराच्या बँकेवर नाही जिथे त्याने धनादेश सादर केला होता. कलम 142 (2) आता हे स्पष्ट करते की अशा गुन्ह्याचा खटला चालवण्याचे अधिकारक्षेत्र केवळ त्या न्यायालयात निहित असेल ती शाखा आहे ज्याच्या अधिकारक्षेत्रात बँकेच्या ज्या शाखेत धनादेश योग्य वेळी प्राप्तकर्त्याच्या किंवा धारकाच्या खात्याद्वारे संकलनासाठी वितरित करण्यात आला होता .नव्याने समाविष्ट केलेले कलम 142-अ हे दुरुस्तीनंतर अशा अधिकारक्षेत्रासह प्रदान केलेल्या न्यायालयांमध्ये प्रलंबित प्रकरणांच्या

हस्तांतरणास मान्यता देऊन ही स्थिती आणखी स्पष्ट करते.[परिच्छेद 11] [516-ई-एच]

दशरथ रूपसिंह राठोड विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य आणि दुसरे (2014) 9 एस. सी. सी. 129: [2014] 11 एस. सी. आर. 921; डी. ब्रिजस्टोन इंडिया प्रायव्हेट लिमिटेड विरुद्ध इंदरपाल सिंग (2016) 2 एस. सी. सी. 75: [2015] 14 एस. सी. आर. 153-यावर अवलंबून

1. 2 नागपूर येथील न्यायालयांसमोर पहिल्या दोन तक्रार प्रकरणांची आता मिळणाऱ्या कायदेशीर स्थितीनुसार दाखल केलेली आहेत. अबाधित कलम मूळ कलम १४२ मध्येच होते आणि कलम 142 (2) सह 2015 मध्ये सुधारणांद्वारे सादर केले गेले नव्हते.या खंडात केवळ 1881 च्या कायद्याच्या कलम 138 अंतर्गत गुन्ह्यांची दखल घेण्याच्या पद्धतीचा संदर्भ आहे, कारण सद्याच्या प्रक्रियेपासून वेगळे करणे आवश्यक आहे, धनादेशाचा अनादर केल्याने गुन्हा पूर्ण झाला असला तरी उक्त गुन्ह्याचा खटला पुढे ढकलला जातो आणि तो अनिवार्यपणे विहित प्रक्रियेच्या संदर्भात असणे आवश्यक आहे.त्यामुळे हा खंड संदर्भानुसार आणि त्याचा वापर कोणत्या उद्देशाने केला जात आहे हे वाचून समजून घेतले पाहिजे आणि 1881 च्या कायद्याच्या कलम 138 अंतर्गत कलम 406 Cr.P.C गुन्हे वगळले जातील या स्पष्टीकरणाला तो आधार देत नाही. कलम 406 Cr.P.C

अंतर्गत प्रलंबित फौजदारी कारवाई हस्तांतरित करण्याचा या न्यायालयाचा अधिकार त्यामुळे 1881 च्या कायद्याच्या कलम 138 अंतर्गत गुन्ह्यांच्या संदर्भात रद्द केला जात नाही.हे नोंदवले जाऊ शकते की या न्यायालयाने कलम 406 Cr.P.C अंतर्गत 1881 च्या कायद्याच्या कलम 138 अंतर्गत गुन्ह्यांच्या संबंध अधिकारांचा वापर केला, जेव्हा अगदी मूळ कलम 142 अस्तित्वात असूनही .म्हणून, आम्ही असे मानतो की, 1881 च्या कायद्याच्या कलम 142 (1) मधील अबाधित खंड असूनही, 1881 च्या कायद्याच्या कलम 138 अंतर्गत गुन्ह्यांच्या संबंध फौजदारी खटले हस्तांतरित करण्याचा या न्यायालयाचा अधिकार कायम आहे, जर तो न्यायाच्या उद्देशासाठी योग्य असल्याचे आढळून आले. सध्याच्या प्रकरणात, सहा तक्रारींची प्रकरणे एकाच व्यवहाराशी संबंधित असल्याने, वेगवेगळ्या न्यायालयांनी त्या संदर्भात परस्परविरोधी निष्कर्ष काढण्याची शक्यता टाळण्यासाठी एक समान निर्णय घेणे योग्य ठरेल.सहा पैकी चार प्रकरणे प्रतिवादी कंपनीने नवी दिल्लीतील द्वारका न्यायालयासमोर दाखल केली आहेत आणि महाराष्ट्रातील नागपूर येथील न्यायालयांमध्ये अशी केवळ दोन प्रकरणे प्रलंबित आहेत, त्यामुळे ही प्रकरणे नवी दिल्लीतील द्वारका न्यायालयात हस्तांतरित करणे सोयीचे आणि पक्ष आणि त्यांच्या साक्षीदारांसह सर्व संबंधितांच्या हिताचे ठरेल.[परिच्छेद 13,14] [517-सी-एच; 518-ए]

के. भास्करन विरुद्ध शंकरन वैद्यन बालन आणि इतर (1999) 7 एस. सी. सी. 510:[1999] 3 पूरक.एससीआर 271; ए. ई. प्रेमानंद वि. एस्कॉर्ट्स फायनान्स लिमिटेड आणि इतर (2004) 13 एस. सी. सी. 527-यावर अवलंबून होते.

वापरण्यात आलेले न्यायनिर्णय

[1999] 3 पूरक.एस. सी. आर. 271 परिच्छेद 6 वर अवलंबून

[2014] 11 एस. सी. आर 921 परिच्छेद 7,11,12 वर अवलंबून

[2015] 14 एस. सी. आर 153 परिच्छेद १२ वर अवलंबून

(2004) 13 एस. सी. सी 527 परिच्छेद १३ वर अवलंबून

फौजदारी मूळ अधिकारक्षेत्र: 2022 ची हस्तांतरण याचिका (फौजदारी) Nos.526-527.

खटला No.SCC/25668/2019 आणि खटला No.SCC/26875/2019 हस्तांतरित करण्यासाठी फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम 406 अंतर्गत हस्तांतरण याचिका.

राजमंगल कुमार, सत्येंद्र कुमार, प्रीजा नायर, अली मुश्ताक नवाझीश, राजीव सिंग, याचिकाकर्त्यांचे वकील.

पराग एम. श्रॉफ, प्रतिवादीचे वकील.

न्यायालयाचा न्यायनिर्णय संजय कुमार, न्या. यांनी दिला.

1. कलम 406 Cr.P.C अंतर्गत दाखल केलेल्या या हस्तांतरण याचिकांच्या माध्यमातून, योगीश उपाध्याय आणि त्यांची मालकी असलेली संस्था, मेसर्स शक्ती बिल्डकॉन यांनी एससीसी Nos.25668/2019 आणि 26875/2019 यांचे हस्तांतरण करण्याची मागणी केली आहे, दोन्हीचे शीर्षक 'अटलांटा लिमिटेड वि. एस. मेसर्स शक्ती बिल्डकॉन अँड अन्य असून ती प्रकरणे सध्या 22 व्या दिवाणी न्यायाधीश, वरिष्ठ विभाग, नागपूर आणि 20 वे दिवाणी न्यायाधीश, वरिष्ठ विभाग, नागपूर, अनुक्रमे न्यायाधीशांसमोर प्रलंबित आहे. ते प्रकरणे दक्षिण पश्चिम जिल्हा न्यायालये, द्वारका, नवी दिल्ली, या न्यायालात हस्तांतर करायचे आहे जिथे तक्रार प्रकरण क्रमांक 42489/2019,1464/2020,7596/2020 आणि 4094/2020 सह खटला चालवला जाईल, ज्याचे सर्व शीर्षक 'अटलांटा लिमिटेड विरुद्ध योगीश उपाध्याय असे आहे. हे सहा तक्रारींचे खटले याचिकाकर्त्यांविरुद्ध अटलांटा लिमिटेड या प्रतिवादीने, परक्राम्य लिखित कायदा , १८८१ (थोडक्यात, '1881 चा कायदा') च्या कलम 138 आणि 142 अंतर्गत दाखल केले आहेत.

2. या तक्रार प्रकरणांचा विषय असलेले सहा धनादेश याचिकाकर्त्यांनी प्रतिवादी कंपनीकडून 'ना' वा-मेक क्रशर प्लांट 'खरेदी करण्याच्या संदर्भात जारी केले होते. 04.06.2019 या तारखेच्या करारांतर्गत रु 1,88,80,000/-.हा विक्रीचा खर्च धनादेशाद्वारे सात हप्त्यांमध्ये भरायचा होता.याचिकाकर्त्यांनी जारी केलेला पहिला धनादेश '.रु 11,80,000-याला प्रतिवादी कंपनीने सादर केल्यावर योग्यरित्या सन्मानित करण्यात आले. मात्र, उर्वरित सहा धनादेशांचा 'भरणा थांबवा' या सूचनांच्या आधारे अनादर करण्यात आला. अनादर झालेले पहिले दोन धनादेश प्रतिवादी कंपनीने महाराष्ट्रातील नागपूर येथील बँकेच्या माध्यमातून सादर केले होते. त्यानुसार पहिल्या दोन तक्रारींची प्रकरणे महाराष्ट्रातील नागपूर येथील न्यायालयांमध्ये दाखल करण्यात आली.त्यानंतर उर्वरित चार धनादेश प्रतिवादी कंपनीने नवी दिल्ली येथील बँकेच्या माध्यमातून सादर केले आणि परिणामी, त्या तक्रारीची प्रकरणे द्वारका न्यायालय, नवी दिल्ली येथे दाखल करण्यात आली.

3. याचिकाकर्त्यांची बाजू मांडणारे विद्वान वकील, राजमंगल कुमार, असा युक्तिवाद केला की सर्व धनादेश एकाच व्यवहाराशी संबंधित असल्याने, त्यांच्या अवमानाची संबंधित प्रकरणांचा खटला एकत्रितपणे चालवणे आणि निर्णय घेणे योग्य ठरेल.तो त्याच्या युक्तिवादाचे समर्थन करण्यासाठी खटल्याच्या कायद्यावर अवलंबून राहिले.

4. दुसरीकडे, प्रतिवादी कंपनीचे विद्वान वकील श्री. चिराग एम. श्रॉफ, असा युक्तिवाद केला की 1881 च्या कायद्याचे कलम १४२ अन्वये त्यामधील अनिर्बंध कलम लक्षात घेता कलम 406 Cr.P.C ला मागे टाकेल. त्यातील कलम आणि नागपूर, महाराष्ट्र येथे दाखल केलेली दोन प्रकरणे त्यामुळे हस्तांतरित केली जाऊ शकत नाहीत. पुढे, ते ठामपणे सांगितले की 1881 च्या कायद्याचे कलम 142 (2) पहिल्या दोन तक्रार प्रकरणांच्या बाबतीत नागपूर येथील न्यायालयांना विशेष अधिकारक्षेत्र प्रदान करते. ते सुद्धा खटल्यांच्या न्यायनिर्णय कायद्यावरही अवलंबून राहीले .

5. आता ह सर्व मान्य झाले कि ,1881 च्या कायद्याच्या कलम 138 अंतर्गत केलेला गुन्हा धनादेशाचा अनादर केल्यावर पूर्ण होतो, परंतु अशा गुन्ह्याशी संबंध खटला त्यातील तरतुदींनुसार, धनादेश काढणारा मागणी करणेची नोटीस मिळाल्यानंतर 15 दिवसांच्या आत भरणा करण्यात अयशस्वी होईपर्यंत पुढे ढकलला जातो.तथापि, या गुन्ह्याचा खटला चालवण्याचे अधिकारक्षेत्र हा बराच काळ त्रासदायक मुद्दा राहिला.

6. के. भास्करन विरुद्ध शंकरन वैद्यन बालन आणि इतर [(1999) 7 एस. सी. सी. 510], या न्यायालयाने असे म्हटले आहे की 1881 च्या कायद्याच्या कलम 138 अंतर्गत गुन्ह्याचे पाच घटक आहेतः(1) धनादेश काढणे, (2) बँकेला धनादेश सादर

करणे, (3) कर्जदार बँकेने न भरलेला धनादेश परत करणे, (4) धनादेशाची रक्कम भरण्याची मागणी करणारी धनादेशधारकाला लेखी नोटीस देणे आणि (5) धनादेश मिळाल्यानंतर 15 दिवसांच्या आत भरणा करण्यात कर्जदार अपयशी ठरणे.पुढे असे म्हटले गेले की प्रादेशिक मर्यादांवर अधिकारक्षेत्र असलेल्या न्यायालयांना, ज्यात गुन्ह्याचे पाच घटक असलेल्या पैकी कोणतेही एक घटक घडले आहेत, ते प्रकरण हाताळण्याचे अधिकारक्षेत्र असेल आणि जर पाच घटक पाच वेगवेगळ्या क्षेत्रांमध्ये केले गेले तर त्या पाच क्षेत्रांमध्ये अधिकारक्षेत्राचा वापर करणाऱ्या न्यायालयांपैकी कोणत्याही एका न्यायालयाला अधिकारक्षेत्र असेल तर तक्रारदार त्या न्यायालयांपैकी कोणत्याही एकाची निवड करू शकतो.

7. त्यानंतर, दशरथ रूपसिंह राठोड विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य आणि आणखी एक [(2014) 9 एस. सी. सी. 129] या खटल्यात, या न्यायालयाच्या 3 न्यायाधीशांच्या खंडपीठाने असे निरीक्षण नोंदवले की केवळ कर्जदार बँकेने धनादेश परत केल्यानेच 1881 च्या कायद्याच्या कलम 138 अंतर्गत गुन्हा केला जाईल आणि तो गुन्हा कोणत्या ठिकाणी झाला आहे हे सूचित करेल. त्यामुळे असा निर्णय घेण्यात आला की, गुन्ह्याची न्यायालयीन चौकशी आणि खटल्याची जागा, ठिकाण किंवा ठिकाण तार्किकदृष्ट्या भारणवीत बँक जिथे आहे, म्हणजेच जिथे

सादर केल्यावर धनादेशाचा अनादर केला जातो, तिथे मर्यादित असले पाहिजे, तक्रारदाराची बँक जिथे आहे तिथे नाही.

8. या संदर्भात, हे लक्षात घेतले जाऊ शकते की 'गुन्ह्यांची दखल' या शीर्षकाच्या 1881 च्या कायद्याच्या कलम 142 मध्ये अशी तरतूद करण्यात आली आहे की, फौजदारी प्रक्रिया संहिता, 1973 मध्ये काहीही समाविष्ट असले तरी, कोणतेही न्यायालय कलम 138 अंतर्गत दंडनीय गुन्ह्याची दखल घेणार नाही जो पर्यंत प्राप्तकर्त्याने केलेल्या लेखी तक्रार केलेली नाही किंवा, यथास्थिती, धनादेश धारक; अशी तक्रार कलम 138 च्या परंतुकांच्या खंड (सी) अंतर्गत कारवाईचे कारण उद्भवलेल्या तारखेपासून एका महिन्याच्या आत केली जात नाही आणि महानगर दंडाधिकारी किंवा प्रथम श्रेणीच्या न्यायिक दंडाधिकाऱ्यापेक्षा कनिष्ठ असलेले कोणतेही न्यायालय कलम 138 अंतर्गत दंडनीय गुन्ह्याचा खटला चालवू शकत नाही.

9. महत्त्वपूर्ण बाब म्हणजे, परक्राम्य लिखित (दुरुस्ती) कायदा, २०१५ (2015 चा कायदा 26) द्वारे 1881 च्या कायद्यात सुधारणा करण्यात आल्या तेव्हा मूळ कलम 142 चे कलम 142 (1) असे पुनर्नामकरण करण्यात आले. पुढे, कलम 142-अ सह कलम 142 (2) वैधानिक पुस्तकात समाविष्ट करण्यात आले. नव्याने समाविष्ट केलेल्या कलम 142 (2) मध्ये, संबंधित मर्यादेपर्यंत, असे म्हटले

आहे की कलम 138 अंतर्गत केलेल्या गुन्ह्याची चौकशी आणि खटला केवळ अशा न्यायालयाद्वारे केला जाईल ज्याच्या स्थानिक अधिकारक्षेत्रात- (अ) जर धनादेश खात्याद्वारे संकलनासाठी वितरित केला गेला असेल, तर बँकेच्या ज्या शाखेत देयकर्ता किंवा धारक, यथास्थिती, योग्य वेळी खात्याची देखभाल करतो,जिथे ती शाखा स्थित आहे.

10. ही वैधानिक योजना असल्याने, विद्वान वकील श्री. चिराग एम. श्रॉफ यांनी " 'ज्या न्यायालयाच्या स्थानिक अधिकारक्षेत्रात असेल त्या न्यायालयाकडूनच चौकशी करून खटला चालवला जाईल...'..." या शब्दांवर भर दिला आहेः कलम 142 (2) मध्ये असा युक्तिवाद केला आहे की नागपूर येथील न्यायालयांना प्रतिवादी कंपनीने नागपूर येथील बँकेच्या माध्यमातून सादर केलेल्या अनादर धनादेशांच्या संबंधी, विशेष अधिकारक्षेत्र असेल.

1. 2015 च्या 26 व्या दुरुस्ती कायद्यातील उद्दिष्टे आणि कारणांच्या विधानाचा अभ्यास केल्यास हे स्पष्टपणे स्पष्ट होते की, 1881 च्या कायद्यात कलम 142 (2) आणि कलम 142-अ समाविष्ट करणे हा दशरथ रूपसिंह राठोड (सुप्रा) मध्ये या न्यायालयाचे निर्णयाचा थेट परिणाम होता. त्यामुळे, "'ज्याच्या स्थानिक अधिकारक्षेत्रात असेल त्या न्यायालयाद्वारेच चौकशी केली जाईल आणि खटला चालवला जाईल.' जे 1881 च्या कायद्याच्या कलम 142 (2) मध्ये म्हटले आहे की

दशरथ रूपसिंह राठोड (सुप्रा) मध्ये नमूद केलेल्या गुणोत्तरास संदर्भित असून याउलट, ज्याद्वारे 1881 च्या कायद्याच्या कलम 138 अंतर्गत एखाद्या गुन्ह्याचा खटला चालवण्याचे प्रादेशिक अधिकारक्षेत्र, तक्रारदाराच्या बँकेवर नव्हे, तर जिथे त्याने धनादेश सादर केला होता, त्या बँकेच्या अधिकारक्षेत्र असलेल्या न्यायालयात निहित आहे.कलम 142 (2) आता हे स्पष्ट करते की अशा गुन्ह्याचा खटला चालवण्याचे अधिकारक्षेत्र केवळ त्या न्यायालयात निहित असेल ज्याच्या अधिकारक्षेत्रात बँकेच्या ज्या शाखेत धनादेश योग्य वेळी प्राप्तकर्त्याच्या किंवा धारकाच्या खात्याद्वारे संकलनासाठी वितरित करण्यात आला होता ती शाखा आहे. नव्याने समाविष्ट केलेले कलम 142-अ हे दुरुस्तीनंतर अशा अधिकारक्षेत्रासह प्रदान केलेल्या न्यायालयांमध्ये प्रलंबित प्रकरणांच्या हस्तांतरणास मान्यता देऊन ही स्थिती आणखी स्पष्ट करते.

12. ब्रिजस्टोन इंडिया प्रायव्हेट लिमिटेड विरुद्ध इंदरपाल सिंग [(2016) 2 एस. सी. सी. 75] या खटल्यातील या न्यायालयाच्या नंतरच्या निर्णयाने 1881 च्या कायद्याच्या दुरुस्तीनंतर मिळवलेल्या कायदेशीर स्थितीला दुजोरा दिला आणि 1881 च्या कायद्याच्या कलम 142 (2) (अ) नुसार न्यायालयात कलम 138 अंतर्गत गुन्ह्यासाठी कार्यवाही सुरू करण्याचा अधिकार आहे जेथे धनादेश संकलनासाठी वितरित केला जातो म्हणजे बँकेच्या शाखेतील खात्याद्वारे जेथे देयकर्ता किंवा

धारक योग्य वेळी खाते सांभाळतो तिथे आहे. दशरथ रूपसिंग राठोड (सुप्रा) ह्या प्रकरणात १८८१ च्या कायद्याच्या कलम १३८ अन्वये कार्यवाही सुरू करण्याच्या प्रादेशिक अधिकारक्षेत्रात कंपनीला दावा दाखल करता येत नाही, असेही न्यायालयाने स्पष्ट केले.

13. त्यामुळे नागपूर येथील न्यायालयांसमोर दाखल केलेली पहिल्या दोन तक्रार प्रकरणे आता असणाऱ्या कायदेशीर स्थितीनुसार आहे.तथापि, 1881 च्या कायद्याच्या कलम 142 (1) मधील अबाधित कलम अन्वये कलम 406 Cr.P.C ला मागे टाकेल आणि याद्वारे न्यायालयाला त्याखालील अधिकाराचा वापर करून उक्त तक्रार प्रकरणांचे हस्तांतरण करण्यास परवानगी नाही, हा युक्तिवाद मान्य केला जाऊ शकत नाही. हे लक्षात घेतले जाऊ शकते की अबाधित कलम हे मूळ कलम १४२ मध्येच होते आणि कलम 142 (2) सह 2015 मध्ये सुधारणांद्वारे सादर केले गेले नव्हते.या खंडात केवळ 1881 च्या कायद्याच्या कलम 138 अंतर्गत गुन्ह्यांची दखल घेण्याच्या पद्धतीचा संदर्भ आहे, कारण धनादेशाचा अनादर केल्याने गुन्हा पूर्ण झाला असला तरी उक्त गुन्ह्याचा खटला पुढे ढकलला जातो आणि तो अनिवार्यपणे विहित प्रक्रियेच्या संदर्भात असणे आवश्यक आहे म्हणून कारण सद्याच्या प्रक्रियेपासून वेगळे करणे आवश्यक आहे. त्यामुळे हा खंड संदर्भानुसार आणि त्याचा वापर कोणत्या उद्देशाने केला जातो हे समजून घेऊन

वाचणे आवश्यक आहे आणि 1881 च्या कायद्याच्या कलम 138 अंतर्गत गुन्हेगारीच्या बाबतीत कलम 406 Cr.P.C वगळले जाईल या अन्वयार्थाला तो आधार देत नाही.त्यामुळे कलम 406 Cr.P.C अंतर्गत प्रलंबित फौजदारी कारवाई हस्तांतरित करण्याचा या न्यायालयाचा अधिकार 1881 च्या कायद्याच्या कलम 138 अंतर्गत गुन्ह्यांच्या संदर्भात रद्द केला जात नाही. हे लक्षात घेतले जाऊ शकते की या न्यायालयाने कलम 406 Cr.P.C अंतर्गत 1881 च्या कायद्याच्या कलम 138 अंतर्गत गुन्ह्यांच्या संबंध अधिकारांचा वापर केला, अगदी मूळ कलम 142 वापरले जात होते त्या काळातही. प्रेमानंद वि. एस्कॉर्ट्स फायनान्स लिमिटेड आणि इतर [(2004) 13 एससीसी 527] यया प्रकरणात , या न्यायालयाने या वस्तुस्थितीची दखल घेतली की 1881 च्या कायद्याच्या कलम 138 अंतर्गत गुन्हे एकाच व्यवहारातून उद्भवले होते आणि अशा सर्व प्रकरणांचा खटला एकाच न्यायालयात चालवणे योग्य आणि न्यायाच्या हितासाठी असल्याचे आढळले.म्हणून, आम्ही असे मानतो की, तरीही कलम 406 Cr.P.C अंतर्गत फौजदारी खटले हस्तांतरित करण्याचा, जर तो न्यायाच्या उद्देशांसाठी योग्य असल्याचे आढळून आले तर, या न्यायालयाचा अधिकार आहे, त्यामुळे कलम 138 अंतर्गत गुन्ह्यांच्या संबंध कायम असल्यामुळ त्यांचे हस्तांतरण करता येईल.

15. त्यानुसार हातांतर याचिका मंजूर करण्यात आल्या असून एससीसी क्र.२५६६८/२०१९ व २६८७५/२०१९ हे दोन्ही 'अटलांटा लिमिटेड विरुद्ध मेसर्स शक्ती बिल्डकॉन आणि अन्य ' या शीर्षकाखाली अनुक्रमे २२ व्या कनिष्ठ दिवाणी न्यायाधीश, वरिष्ठ विभाग, नागपूर, तसेच २० वे दिवाणी न्यायाधीश, वरिष्ठ विभाग, नागपूर यांच्या न्यायालयात प्रलंबित आहेत, ती प्रकरणे   दक्षिण पश्चिम जिल्हा न्यायालय, द्वारका, नवी दिल्ली येथे तक्रार प्रकरण क्रमांक ४२४८९/२०१९, १४६४/२०२०, ७५९६/२०२० आणि ४०९४/२०२० सह खटला चालविण्यासाठी हस्तांतरित करण्यात येत आहे.

दिव्या पांडे   हस्तांतरण याचिकांना परवानगी देण्यात आली .

(सहाय्यकः शिवानी पुंडीर आणि रूपांशी विरंग, एल. सी. आर. ए.)

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार

नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

x-x-x-x